

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1989 m. balandžio mėn. 29 d. / April 29, 1989

Nr. 84(17)

KERTINĖ
PARAŠTĖ

Mūsų laimės ir amžinoji laimė

Nedaug laimės valandų mūsų gyvenime pasitaiko, o ir jos atrodo tarsi kažkas ne iš šio pasaulio, ne iš šio gyvenimo logikos. Jos ateina mums ne mūsų pastangų dėka; net ir kai mes norime jas prailginti, jos išnyksta arba išvirsta į nuobodulį. Dėl to pastaraisiais laikais kai kurie mąstytojai nori aptarti žmogų kaip iš esmės nelaimingą ir dėl to liūdną būtybę. Taip mano, pavyzdžiui, filosofas Jean-Paul Sartre. Katalikiška galvosena su tuo nesutinka ir tebeatstovauja pažiūrai, kad žmogus yra sukurtas laimei ir tai net — amžinai.

Kai švenčiame Kristaus, jau kaip žmogaus, Dangun žengimo šventę, tai tą faktą galime suprasti kaip jo atėjimą į amžinos laimės būklę. Bet kadangi ši šventė yra ir mums amžinos laimės pažadas, verta sustoti prie klausimo, kas yra žmogaus laimė. Iš savo dorovės mokytojų mes dažnai girdime labiau negiamų priėjimų prie laimės problemų. Mums yra sakoma, kad mes laimės nieieškotume žemiškuose dalykuose. Tačiau tuo pasakymu mes nesame apšviečiami, kas iš tikro yra žmogaus laimė ir kokios laimės mes galime tikėtis.

Mes savo gyvenime susitinkame ne vien su krikščioniško tikėjimo paslaptimis, kurių pilnai mes neįstengiamo išaiškinti. Mūsų gyvenime yra ir kitų paslapčių, kurių mes natūraliai negalime išaiškinti. Viena iš tokių paslapčių yra mūsų laimės išgyvenimai. Mes nežinome, nei iš kur jie ateina, nei mes turime galios jų sulaikyti, kad jie pas mus ilgiau pasiliktų. Paslaptimi mūsų laimės išgyvenimai gali mums padėti suprasti ir mūsų amžinos laimės galimybę. Ji mums yra pažadėta, bet mes negalime savo pastangomis jos pasigaminti.

I ši mūsų laimės išgyvenimo savotiškumą sugebėjo atkreipti dėmesį senasis išminčius Aristotelis. Stebėdamas laimės išgyvenimą, jis atkreipė dėmesį, kad tai yra toks išgyvenimas, prie kurio negalima nieko pridėti. Arba jis yra, arba jo iš viso nėra.

Aristotelis, apžvelgęs tai, kad vieni žmonės laimės ieško kontempliacijoje, kiti — veikloje, tačiau laimės pilnumas nei vieni, nei kiti nepasiekia, toliau sako: „Toks [laimės] išgyvenimas būtų per aukštas žmogui, kol jis šitaip gyvena, bet sako tiek, kad tai yra aukščiau mūsų sudėtinės prigimties“ (*Nikomacho etika*, X knyga, 7 skyrius, 26-28 eilutės).

Tai, ką čia sako Aristotelis, nėra iš krikščioniško apreiškimo. Tai yra tik gilesnis žmogaus prigimties pažinimas ir aptarimas. Tačiau jis yra naudingas mūsų tikėjimui, nes padeda geriau pasisavinti paties Dievo apreiškimą, kad žmogaus laukia amžina laimė danguje. Tas Dievo pranešimas yra naudingas ir

mūsų žmogaus sampratai, nes be jo pats žmogus pasiliktų nesuprantamas, kadangi be savo būtinos išbaigos, t.y. laimės.

Taigi esminės problemos, liečiančios žmogaus laimę, krikščioniškame tikėjime mes neturime. Net daugiau, mes turime amžinos laimės pažadą. Problema mums sudaro tai, kad mums sunku šia tiesa tikėti, matant mūsų kasdieninės laimės trūkumus. Iš Aristotelio mes gauname dvigubos pagalbos mūsų laimės mąstymui. Jo svarstymas gali būti mums naudingas abiem atžvilgiais. Ir tuo, kad laimė, kaip kažkas viršžemiško, yra žmogaus lūkesčių ribose; ir tai, kad pilnas laimės išgyvenimas žemiškuose gyvenimo sąlygomis nėra toks dalykas, kurį galima būtų įtalpinti į šio gyvenimo ritmiką. Dėl to daug prasmės yra mūsų dvasinių mokytojų skatinimuose nieieškoti žmogui laimės jokiuose žemiškuose dalykuose. Pati žmogaus laimė yra kažkas viršijančio žemėje galiojančius judesio dėsnius.

Vertą dėmesio laimės mokslą mes galime gauti ir iš kito filosofo, kuris yra mūsų laikų žmogus. Tai yra Martynas Heideggeris. Jis laimės filosofiją studijuoja tą proga, kai jis svarsto laimę, kurią sudaro žmogui grįžimas savo tėvynei. I tą svarstymą jį paskatino vokiečių poeto Hoelderlino elegija „Grįžimas namo“. Šis svarstymas Heideggeriui išvirsta į svarstymą liūdesio ir šventumo problemų. I grįžimą tėvynei jis

(Nukelta į 4 psl.)

Johann Koerbecke, 15 a. vokiečių tapytojas, dirbęs Muensteryje. Dangun žengimas. (National Gallery of Art, Washington, D.C.)

„PERESTROIKA“ — IR KAS IŠ TO?

FELIKSAS PALUBINSKAS

Sovietų ekonominė padėtis

Sovietų Sąjungos ekonominė padėtis yra nepavydėtina bloga. *Izvestia* rašo, kad 13% visos Sovietų pramonės valstybei neša nuostolius. Taip pat apskaičiuojama, kad Sovietų Sąjungos sandėliuose yra 700 milijonų dolerių vertės netinkamų vartoti prekių.¹ Pinigai, sukaupti į nenaudojamas prekes, yra nesugrąžinami valstybės išdan, o valstybinių gamyklų nešamas kasmetinius nuostolius reikia padengti iš naujų bendrojo valstybės išdų pajamų.

Šioki tokį vaizdą apie Sovietų Sąjungos ekonominę padėtį galima susidaryti iš keleto pavyzdžių.² Sovietų Sąjunga pagamina 800 milijonų porų batų per metus — daugiau negu po trejas poras kiekvienam gyventojui. Tačiau tie batai yra negražiai atrodo, nepatogūs ir nepatvarūs. Nors Sovietų Sąjunga pagamina keturis kartus daugiau traktorių negu JAV, bet jie genda keturis kartus dažniau. Ir nors Sovietų Sąjunga pagamina dvigubai daugiau plieno negu JAV, tačiau metalo apdirbimo pramonė iš jo pagamina daug mažiau.

Sovietų ekonomija yra krizėje dėl daugelio priežasčių. Tarp jų yra valstybinis monopolis ekonominėje veikloje, trūkumas tinkamų ekonominių paskatinių, sistemos neimlumas naujumas.

Užsienio pinigų trūkumas

Šalia būtino reikalo radikaliai pakeisti vidinę ekonomijos santvarką, Sovietų Sąjungai taip pat

* Ekonomistas dr. Feliksas Palubinskas, nuo 1965 metų buvęs prekybos-pardavimo (marketing) ir administracijos (management) profesorius California State University at Long Beach, šiuo metu yra administracijos fakulteto dekanas Purdue University at Calumet.

reikia užsienio gamybinių priemonių ir technologijos, kad galėtų gerinti savo gamybinių padėtį. Tačiau užsienio gamybinių priemonių ir technologijų įsigyti reikia užsienio pinigų.

Iki šiol Sovietų Sąjunga užsirdavo užsienio pinigus, parduodama žaliavas. Pavyzdžiui, 60% užsienio pinigų gaunama už žemės alyvą.³ Sovietai norėtų padėti pakeisti ir daugiau eksportuoti savo gamintų prekių. Tačiau iki šiol dėl menkos kokybės ir prekių nepatrauklumo jiems nepasisekė eksportuoti didesnių kiekių savo gaminių, todėl ir toliau jie privalės eksportuoti daugiausia žemės alyvą, natūralias dujas, auksą, ir kitas žaliavas.⁴

„Perestroika“

„Perestroika“ — persitvarkymas — yra jau trejų metų trukmės, bet konkrečios gamybinės pasekmės yra žymiai mažesnės, negu buvo tikėtasi. Net sakoma, kad sovietinių vartotojų prekių įvairumas ir kokybė yra pablogėję. Kad ir tokioji batų gamyboje, kurioje Sovietų Sąjunga yra viena iš didžiausių, dauguma batų vartotojams atrodo esą nenešiojamų kokybės arba bent nemandingi ir dėl to trūnija sandėliuose. Prekių paskirstymo sistemoje taip pat yra didelių trūkumų.⁵

Ligišiolinis perestroikos nepasiekimas yra teisinamas tuo, kad ji veikia senojo penkmečio rėmuose. Tikimasi, kad dalykai pagerės, kai 1991 metais prasidės naujas penkmetis. Bet tai nėra tikras dalykas. Septyniadesimties metų ideologinis sustingimas išvystė nelankstią biurokratiją, kuri veikia savos inercijos vedama — nekrepdama dėmesio nei į nuolatos besikeičiančias socialines bei ekonomines sąlygas, nei į Gorbačiovo norą keisti ekonominės gamybos sistemą.

Didžiulėje Sovietų Sąjungos biurokratijoje yra apie aštuoni su puse milijono ekonominės/gamybinės srities administratorių. Jie ten dažniausiai atsirado ne tik savo administracinių gabumų dėka, bet ir kaip lojalūs partijos nariai, nesimam rizikingu veiksmų. Jų mentalitete pastovumas vaidina svarbią rolę. Todėl jie ir priešinasi bet kokiems pakeitimams (kaip ir „perestroikai“), kurie sudarytų pavojų jiems prarasti savo šiltas vietas ir privilegijas.

Kas daroma

1988 metų sausio mėnesį buvo paskelbtas valstybinio ekonominio verslo įstatymas, kuris turėjo išlaisvinti gamybines įstaigas iš biurokratijos varžtų. Tačiau iki šiol tai neįvyko. Šis įstatymas yra nepaisomas ir manipuliuojamas biurokratu, kurių autoritetas ir jėga yra surišti su centralizuotų įstaigų nepakeičiamumu.⁶

Nors ir sakoma, kad centrinių planavimas yra stumiamas šalin ir rinka darosi sovietinės gamybos kelrodė, tačiau iš tikrųjų taip nėra. Pagal reformą, gamybinės bendrovės turi padaryti *savo* planus, tik sekdamas bendrąsias gamybos apybraižas. Bet kiekviena gamykla, kuri sumažina gamybos kieki, norėdama pakelti kokybę, yra įtariama apsielidimu. Todėl gamyklos ir toliau gamina kuo didžiausius kiekius

„Miestas“

Iš septynioliktosios metų Lietuvos fotografijos parodos, vykusios 1988 metų rudenį Čiurlionio galerijoje, Chicagoje.

kad ir žemos kokybės prekių, nors vartotojai jų ir nenori.⁷

Sovietų Sąjungos Ministrų taryba planuoja padidinti vartotojų prekių gamybą 18% per ateinančią penkmetį, prasidedantį 1991 metais. Tačiau tikimasi, kad gamybos pakėlimas per ateinančius dvejus metus ateis daugiausia iš Pabaltijo, o ypač iš Estijos ir Latvijos, kurios gamina geresnės kokybės produktų, negu bet kur kitur Sovietų Sąjungoje.⁸

Ar Sovietų viltys išsipildys? Gorbačiovo perestroika tai yra lyg sodinimas augalų, nepritaikytų aršiam Sovietų Sąjungos politiniam klimatui. Mėginama puoselėti iniciatyvą sistemoje, tradiciškai persunktoje priespaudos. Tad vargu, kad be žymesnio politinio persiorientavimo pavyktų jiems radikaliai pakeisti ekonominę veiklą.

Kai kurios prošvaistės

Gorbačiovo pirmasis ekonominių pakeitimų bandymas, pakelti gamyklų produktyvumą be nuosavybės pakeitimo nepasisekė. Ką gali Sovietai mėginti toliau? Mėgina išnuomoti gamyklas darbininkams keletui metų, išnuomoti žemę ūkio darbininkams penkiasdešimčiai metų...

Gamyklos vadovybė ir darbininkai jau gali išsinuomoti bankrutuojančią gamyklą iš valstybės ir patys ją tvarkyti. Bet tai dar nereikia privačios nuosavybės įvedimo, o tik ribotą tvarkymo sistemos pakeitimą. Darbininkai gamyklos negali nusipirkti

ti, o valstybė vis tiek turi daug būdų įtaigauti gamybos veiklą.⁹ Bet visgi slinktis yra į gerąją pusę.

Atsiranda ekonominių naujūnų centrų. Visoj Sovietų Sąjungoje jau yra daugiau kaip 300 tokių kooperatyvų. Tai yra jaunų žmonių, dirbančių 12-14 valandų per dieną, vadovaujamos įstaigos. Tų asmenų tikslas yra ne tik padaryti pelną, gaminant naujus dalykus naujais būdais, bet ir dirbti autonomiškai nuo dusančios biurokratijos. Tuos centrus remia ir pradžiai pinigų duoda Jaunųjų komunistų sąjunga.¹⁰

Privati ekonominė veikla¹¹

Per praėjusius pusantrų metų Sovietų Sąjungoje buvo įsteigta apie 48,000 privačių ekonominių veiklos vienetų. Jiems skatinti praėjusių metų birželio mėnesį buvo išleistas potvarkis, praplečiantis kooperatyvų veiklos teises ir ribas.

Tačiau privati iniciatyva dar yra stiprioje centrinės valdžios kontrolėje. Valstybė turi daug priemonių privačios ekonominės veiklos kontroliavimui: duodant ar atimant veiklos leidimus, kreditų-finansavimą, žaliavų pristatymą, pelno apmokestinimą, inspekcijas-patikrinimus.

Valdžios potvarkiai gali staugiai ir netikėtai būti pakeisti. Šių metų pradžioje privati ekonominė veikla staiga buvo smarkiai sušalusi. Potvarkio tikslas buvo nužeminti kooperatyvų kainas ir išimti kai

kurias veiklos sritis iš kooperatyvų veiklos ribų. Tarp uždraustųjų sričių randame bendrųjų mokyklų steigimą; gaminių ar rodyamų filmų bei vaizdažuosčių; spausdinimą mokslinių, literatūros bei meno veikalų; gaminimą religinių dalykų, vynu gaminimą. Kitos sritys buvo smarkiai apribotos.

Sovietų ekonominis produktyvumas pakils, kai gamyklos, vedamos pelno motyvu, pradės mėginti patenkinti vartotojų norus, o ne planuotojų užgaidas. Kad tai įvyktų, dar reikės nemažų pakeitimų ir politinėje sistemoje, ir valdančiųjų asmenų tarpe.

„Perestroika“ ir „glasnost“

Ką tai reiškia Lietuvai? Lietuvoje, kaip ir kai kuriose kitose Sovietų Sąjungos dalyse, (Nukelta į 4 psl.)

Šiame numeryje:

Amžinos laimės pažadas • Ekonominė Lietuvos ateitis • Pasižvalgymas po Pietų Afriką • Eugenijaus Ignatavičiaus naujas apsakymų rinkinys • Kazio Bradūno „Vilkaviškio elegijos“ • Apolonijos ir Petro Steponavičių rečitalis Chicagoje • Bostono „Laisvės varpo“ radijo sukaktis

Kokios galimybės Lietuvos ekonominiam savarankiškumui?

JONAS PABEDINSKAS

Prieš pateikdamas kelias pastabas apie galimų naujų verslų išvystymą tėvynėje, norėčiau paliešti porą pagrindinių ekonominių klausimų. Iš mano patirties, dažnai keliaujant ir eksportuojant į Europos, Afrikos, arabų kraštų ir Pietų Amerikos rinkas, susidariau tvirtą nuomonę, kad daugelyje besivystančių kraštų jų ekonominiams pagerėjimui reikalinga ne tiek geresnio planavimo, bet visų pirma ir svarbiausia, jiems išmokyti efektyvaus ekonominės veiklos vykdymo. Gero vykdymo kiekviename verslų ar pramonės žingsnyje — angliškai *execution*. Pavyzdžiui, futbolo komanda turi turėti strategiją ir taktiką, bet jei žaidėjai gerai nevykdys savo veiksmų, niekas jiems neišsės ir jie nelaimės. Biurokratiniai ekonomijos planuotojai paprastai yra paskendę strategijoje ir taktikoje ir tik mažai žino apie patį verslų vykdymą. Sakyčiau, kad versluose galima apsieiti be strategijos, bet be gero veiksmo vykdymo — neįmanoma. Tai yra pagrindinė problema ar pramonės greit pasislinkusia, nebent jos politiškai yra išlaikomos.

Net Vakarų pasaulyje efektyvus vykdymas yra problema. Tą pavyzdžiui, Prancūzijai labai gerai išskėlė buvęs jos ministras ir ambasadorius Alain Peyrefitte savo knygoje *Le Mal Française*, kur jis serija pavyzdžių parodo, kaip dėl blogų papročių ir pragaistingos biurokratijos, prancūzai metų metais negalėjo užtektinai sėkmingai įvykdyti savo planus tiek valdžioje, tiek pramonėje. Su nuostaba ir malonumu neseniai teko skaityti dabar iškiliausios lietuvių ekonomistės ir Sąjūdžio tarybos narės profesorės K. Prunskienės straipsnį *Atgimimo* leidinyje (1989 m. vasario mėn. 3 d.) šalies ūkio reikalais, kur ji su tikrai retu įžvalgumu sako: „Pažangi technika ir technologija gali duoti

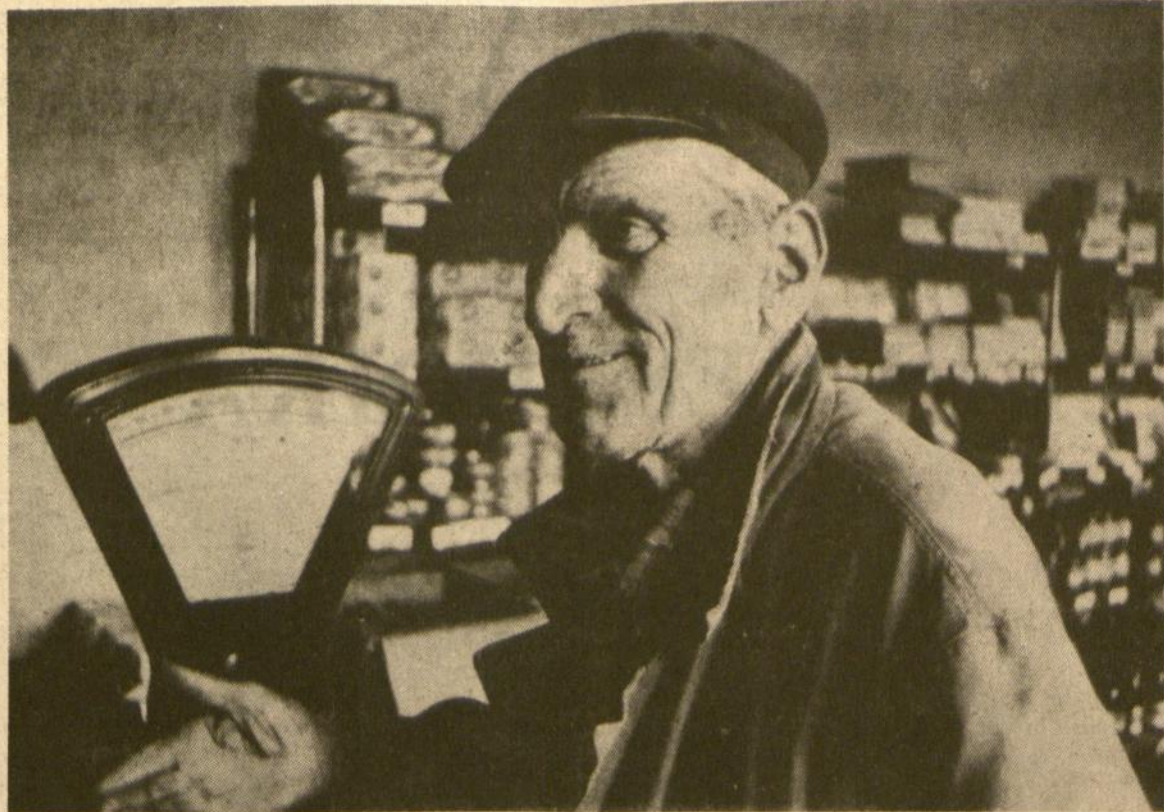
* Ekonomistas Jonas Pabedinskas, studijas baigęs Madrido universitete, tarptautinės prekybos specialistas, iš pagrindų pažįstąs koncesinių verslų sistemą (franchising), pastaruoju metu dirba kaip importo-eksporto konsultantas įvairioms tarptautinėms prekybos bendrovėms.

realų efektą tuomet, kai susiformuoja atitinkama socialinė-ekonominė aplinka, kai žmogus pribrešta tokiam lygiui. Vadinasi, pradėkime nuo žmogaus tobulinimo, nuo jo vienpusiško mąstymo įveikimo, nuo rezultatyviai funkcionuojančios ekonomikos sukūrimo, jos socialinės orientacijos itvirtinimo. Daugelis išsivysčiusių pasaulio šalių šia linkme toli nužengusios, ir mums iš jų yra ko pasimokyti“. Galime didžiulius savo tautietės tokia analize, nes daugumoje ekonomiškai besivystančių valstybių tokių pastabų niekada nematysi, o jų ekonomistai tik verkšlens ir prašo pinigų iš kitų.

Užtat, su tokiu galvojimu kaip profesorės Prunskienės, mūsų tėvynė, kiek jai bus leidžiama, skubės atsikabinti nuo kolektyvizmo sistemos. Sistemos, garbinamos ne tik daugumos marksistų, bet dar neseniai propaguojamos besivystantiems kraštams ir Vakarų mokyklose, kaip London School of Economics ar Paryžiaus Science Po., kurios visą dėmesį skirdavo tik planavimui. Tų akademinų institucijų buvę studentai vadovavo po Antrojo pasaulinio karo daugeliui besivystančių kraštų ir juos nuvedė, su savo tokiomis kolektyvistinėmis, vien planavimui skirtomis idėjomis, į ekonominį bankrotą.

Kyla dar kita mintis: elitizmas ekonominiame gyvenime. Elitizmas krašto ūkyje randamas arba seniai ekonomiškai išsivysčiusiose kraštuose, arba primityviai politiškai organizuotose valstybėse. Pirmu atveju tai kyla iš tradicijos, atsiremusių gal net į feodalizmo laikus, antru atveju — dėl vienos partijos politinės sistemos, kur vienokia ar kitokia nomenklatūra valdo kraštą. Viena vertus, elitizmas padeda kultūrinei infrastruktūrai: gerai aprūpinami profesoriai, menininkai, aktoriai; antra vertus, tai stabdo vidurinės klasės, o ypač mažesnės pramonės bei verslų augimą.

Trumpai pažūrėkime, kokius verslų ar pramonės pagerinimus

Pirkėjas krautuvėje, viename Lietuvos miestelyje.

Nuotrauka Algimanto Kezio (iš serijos „Lithuania through the Wall“).

galėtume įsivaizduoti tėvynėje. Žinoma, pradėti bet kokią šioje srityje veiklą lietuviai turi turėti bent minimalias tam sąlygas ir minimalų tautinį savarankiškumą: privačių ar pusiau privačių kooperatyvų veikimą ir galimybę įmonėms tiesiogiai eksportuoti. Jei bent tos minimalios sąlygos egzistuoja ar egzistuos, tai galėtume, pagal tai, kiek mes čia žinome apie padėtį okupuotoje Lietuvoje, pramatyti tokią veiklą:

Eksportas. Paaikškinti, ką aš turiu omenyje šioje srityje, štai trumpas anekdotas, girdėtas prieš daugelį metų ir pritaikytas mūsų padėčiai:

Jauno biznieriaus šeimoj atsirado du naujagimiai šuniukai. Jis sakė savo 7 metų sūnui: „Mike, tu gali vieną šuniuką pasilaikyti, o kitą parduok. Kiek tu manai už jį gautum?“ — „Gausiu 4,000 dolerių!“ Biznierių pagalvojo, kad vaikas greit susidurs su ekonomine realybe, bet nieko nesakė ir išvažiavo į tarnybą kelionę. Po savaitės grįžta ir mato, kad vieno šuniuko jau nebėra. „Mike, kur vienas šuniukas?“ „Pardaviau“, sako Mike „savo draugui Al ir gavau 4,000 dolerių“. Tėvas:

„4,000 dolerių?!!“ „Teisingai: gavau du 2,000 dolerių vertes kaciukus“, atsakė sūnelis.

Ta transakcija įvyko mainais. Mainai šiandieną yra beveik vienintelė galimybė lietuviams eksportuoti į užsienį savo pagamintas prekes, mašinas ar dalis, kadangi oficialus pasikeitimo kursas tarp rublio ir kietųjų valiutų yra labai nepalankus mūsų tautiečiams. Su mainais, kaip tas anekdotas pailiustruoja, galima improvizuoti, susitarti dėl kainų ir iš viso elgtis labiau nepriklausomai nuo centrinių biurokratų.

Nežiūrint bet kokių pastangų, eksporto galimybės bent dabar yra labai menkos, nes Sovietuose padaryti gaminiai yra: prastos kokybės, nekoksios išvaizdos ir jų mašinoms dažnai pritrūksta dalių. Viena kita galimybė turėtų egzistuoti. Atsirastų kai kurių produktų, tinkamų užsienio rinkoms, bet tikriausiai ne tokių, kokie dabar gaminami, o pakęstų — pritaikytų kitų kraštų paklausai. Matų geresnės galimybės eksportams ne ir Vakarų kraštuose, bet ir besivystančios Afrikos ar Pietų Amerikos valstybės, kur prekių kokybė mažiau

svarbi negu kaina.

Patarnavimai. Rekomenduojau pažūrėti į galimybes išvystyti įvairių sričių patarnavimus su specialistų iš užsienio pagalba, įskaitant ir lietuvių išsivius. Tai būtų inžinerijos, kompiuterių programavimo, susisiekimo ir panašios sritys. Čia svarbu žiūrėti galimybes ne tik savoje šalyje, bet dar svarbiau tų patarnavimų platinimo po kitas respublikas su centrais Kaune ar Vilniuje.

Koncesiniai verslai („franchising“). Pagal koncesinę sistemą išaugusios verslų grandinės, kaip Herz Rent-A-Car arba McDonald's, ar Pizza Hut restoranai gali būti pavyzdžiu, kaip būtų įmanoma įsivežti iš užsienio arba ten suorganizuoti tokius verslų vienetus, kurie galėtų išaugti į verslų grandines. Neseniai paspaudoje buvo pranešta, kad McDonald's šiais metais pradės steigti savo restoranus Maskvoje ir jų beveik iš karto bus atidaryta apie dvidešimt. Čia irgi svarbu turėti omenyje, kad centrai tokių grandinių gali ir turėti būti ir okupuotoje Lietuvoje, nebūtinai Maskvoje. Jie gali būti Vilniuje, tuo tarpu tokių verslų vienetai steigini ir savoje šalyje,

ir kitose respublikose. Tokia koncesinių verslų sistema atidaro galimybes vertikalčiai ir horizontaliai pramonės bei verslų kaimuose srityse, ypač maisto, integracijai.

Pramonė. Gal geriausios galimybės pramonėms, tiek dėl eksporto, tiek dėl pardavimų kitoms respublikoms, būtų gauti licencijas arba gaminti produktus užsienio firmoms, su jomis pasirašius sutartis. Galvodami apie pramonę, turime prisiminti, kad po Antrojo pasaulinio karo, Japonijoje industrija daugelyje sričių prasidėjo su daugybe mažų dirbtuvėlių, kurios gamino dalis pagal subkontraktus didesnėms firmoms, o jos savo ruožtu užbaigė instrumentus, mašinas arba produktus. Tokiu būdu ilgainiui išaugo pasaulinio masto pramonės milžinai, kaip Sony, Panasonic ir kitos japonų tarptautinės firmos.

Finansai. Šalia visokių pasiūlymų kaip geriau finansiškai tvarkytis tėvynėje, reikėtų pažūrėti ir į vekselių pasikeitimo sistemą, išdirbtą taip pat Japonijoje. Ši sistema, tinkamai apsaugota įstatymiškai, gal galėtų daug padėti lietuviams ekonomiškai veikti savarankiškiau. Tai sistema galėtų galioti visose Baltijos šalyse.

Čia norėčiau pažymėti, kad tos kalbos apie tai, kad tik Baltijos dabar gautų šiek tiek ūkiskaitos (krašto ūkio savivaldos) teisių, nėra nauja idėja komunistiniuose kraštuose. Prieš kelerius metus komunistinė Kinija, norėdama sumoderninti savo ekonomiką, davė tik vienai Szechuan provincijai daugiau decentralizuotos veiklos teisių, siekiant pažūrėti, kaip toks ekonomijos liberalizavimas vystysis. Kinija, žinoma, labai daug pasimokė iš tos provincijos sėkmės ir nesėkmės, prieš atleidžiant ekonominius varžtus visame krašte. Toks kinų žingsnis, matyt, pasisekė, kadangi jų ekonomija dabar auga tris kartus greičiau negu Sovietų Sąjungos.

Kaip ir daugelis mūsų, aš žiūrėjau į savo tautiečius okupuotoje Lietuvoje romantiškomis akimis. Buvau patenkintas matyti ir kitiems pabrėžti, kaip elegantiškai būti ir okupuotoje Lietuvoje, nebūtinai Maskvoje. Jie gali būti Vilniuje, tuo tarpu tokių verslų vienetai steigini ir savoje šalyje,

ten turime.

Romantiškas galvojimas tačiau yra netinkamas verslų ir apskritai ekonominio gyvenimo analizei. Pamažu po Sąjūdžio įsistiprinimo praėjusių metų vasarą ir rudenį pradėjo man kilti mintys, kad Baltijos šalys ir pati Lietuva bei jų žmonės turi būti ekonomiškai klasifikuojami trečiojo pasaulio — besivystančių šalių kategorijoje. Mūsų žmonės didžiuojasi, kad jie yra pranašesni už kitų sovietinių respublikų gyventojus, bet realistiškai žiūrint, pramonės ir verslų srityse jie yra gerokai žemiau už Vakarų kraštų gyventojus tiek mokslo, tiek papročių bei darbo našumo atžvilgiu.

Manau taip pat, kad situaciją dar apsunkina ekonominėje srityje ir tai, kad dabartinio Sąjūdžio vadovybė sudaro daugiausia komunistų ir nekomunistų lietuvių akademinių ir kultūrinių elitus. Žmonės, kurie yra paprastai ekonominius klausimus spręsti teoretiškai, o ne praktiškai — tiesiogine verslų ar pramonės veikla. Ypač tai gali pasireikšti dabar, kada ta taip reikalinga konkreti veikla gali vesti prie jų pačių gyvenimo standarto ir privilegijų sumažinimo, jei norima, kad būtų duotas šansas privačiai iniciatyvai.

Kad tos aukščiausiai suminėtos galimybės būtų išnaudotos, reikia, šalia riboto planavimo, kad lietuviai išmokyti ir praktikuoti gerą veiksmų vykdymą. Truputis planavimo, truputis strategijos, bet svarbiausia — gero vykdymo.

Sėkmingai neseniai ekonomiškai išsivystę kraštai, daugiausia Azijoje, kaip Korėja, Taiwanas ir kiti, turi puikų visokios ekonominės veiklos vykdymą. Sakyčiau, kad tai yra nepaprastai svarbus ekonominio gyvenimo aspektas, kai kalbame apie okupuotą Lietuvą. Mūsų tautiečiai ten turi turėti stiprią valią, norą, išsimokslinimą, tinkamą aplinką ir atlyginimą tokiam efektingam vykdymui.

Paimkime pavyzdžius: Honduras turi šešis milijonus gyventojų. Turi tarptautiškai akredituotą oro liniją SAHSA. Ta oro linija yra viena pačių praečiausių pasaulyje. Antra vertus, Singapūras turi apie du milijonus gyventojų. Jis turi kone pačią geriausią (Nukelta į 4 psl.)

Ramojus Vaitys

Griauptmės žlėgždva; arba pasižvalgymas po Pietų Afriką

Ką, dar vienas atostoginės kelionės aprašas?! Lyg tokių mes nesame pakankamai skaitę! Taip, dar vienas — ir drįstu jį pateikti mieliems skaitytojams dėl to, kad šie kelionės įspūdžiai yra ne iš mūsų publikos dažnai lankomų kraštų (kaip Pietų Amerika ar Vakarų Europa), o iš krašto, kurin gana retas lietuvis teuzklysta. Žinau keletą lietuvių, kurie yra lankęsi Pietų Afrikos respublikoj (S.A.R.) — bet jų lankymosi tikslai buvo grynai tarnybiniai. Nežinau, kiek *Draugo* skaitytojų yra ten buvę kaip turistai — jeigu tokių ir buvo, tai neatsimenu, kad bent vienas iš jų būtų aprašęs savo viešnagės įspūdžius. Tai dėl to ir drįstu rašyti, tikiėdamasis, kad sugebėsiu ką nors naujo pateikti.

Kelionė iš JAV-ų į Pietų Afriką šiomis dienomis yra gana varginanti, nes dėl sankcijų Pietų Afrikos oro linijos (S.A.L. = Suid Afrikaanse Lugdiens) lėktuvams yra uždrausta nusileisti bet kur Amerikoj (išskyrus Rio de Janeiro). Todėl reikia pirmiausia nusikristi Europon į tokį kraštą, kuris S.A.L. nėra panaikines nusileidimo teisę — būtent į Angliją, Prancūziją, Belgiją, Olandiją arba Vakarų Vokietiją. Tik ten tegalima persėsti į S.A.L. lėktuvą labai ilgam, be sustojimo skrydžiui iš Europos tiesiai į Johannesburgą (lietuviškai išvertus — Jonapilį). Per 13,5 valandų toks lėktuvas apskrenda visą Afriką iš vakarų pusės, skrisdamas visą laiką virš vandenyno, nes nė viena Afrikos valstybė neleidžia S.A.L. lėktuvams persikristi per jų teritoriją. Tokiu būdu ši kelionė trunka pilnas dvi paras.

Jonapilyje, Jan Smuts vardo oruostyje išlipus — ilgos eilės prie pasų kontrolės. Kiekvienas pasas kruopščiai patikrinamas, kažkas

rašoma į storą knygą, pasas užantspaudojamas. Ta terlynė užtrunka beveik visą valandą. Mūsų lagaminai jau seniai keliauja ant begalinio diržo, laukdami atsiėmimo. Vietiniai turi praeiti pro muitinę — ten juos paviršutiniškai tikrina, o turistų iš užsienio — ne, jeigu jie nėra nieko deklaravę. Drožiame į AVIS bendrovės automobilių nuomojimo biurą, gauname raktus į jau iš anksto užmokėtą automobilį (japoniška Nissan Skyline mašina — tik \$29.90 į dieną, neribotas myliažas). Visi AVIS automobiliai yra japoniški, pagaminti kairiavažiams kraštams — t.y. su vairu dešinėj pusėj. Aišku, visos kontrolinės svirtelės ir mygtukai yra išdėstyti atvirkštine tvarka, palyginus su JAV gamybos automobiliais. Reikia tuoj persiorientuoti, greit išmokyti važinėti kairiaja kelio puse — nors 1965-ais metais šis kraštas visiškai perėjo į metrinę sistemą, bet vienos britų kultūros atgyvenos dar neatsisakė — būtent važinėjimo kairiaja puse.

Iš Jan Smuts oruostio važiuojame beveik visą valandą į Jonapilio priemiestį Berario, pas mano žmonos pažįstamus — ten mes apsiostojame, ten bus mūsų iškyklė bėžė sekančioms trim savaitėms. Mat mano žmona šio dešimtmečio pradžioje gyveno Pietų Afrikoj dvejus su puse metų, ir per tą laiką susidarė draugų ratelį — tokiu būdu aš turėjau progos patirti Pietų Afrikos gyvenimą iš truputį arčiau, negu vidurkinis turistas, gyvenęs viešbučiuose. Pagyvenome dvejusose privačiuose namuose, aplankėme dar trejus kitus namus, apgyventus pasiturinčių žmonių. Iš tų namų pamatymo ir vietinių apklausinėjimo galėjau susidaryti neblogą bendrą vaizdą apie šio krašto namų

statybos metodus, kurie iš esmės skiriasi nuo įprastinės JAV statybos.

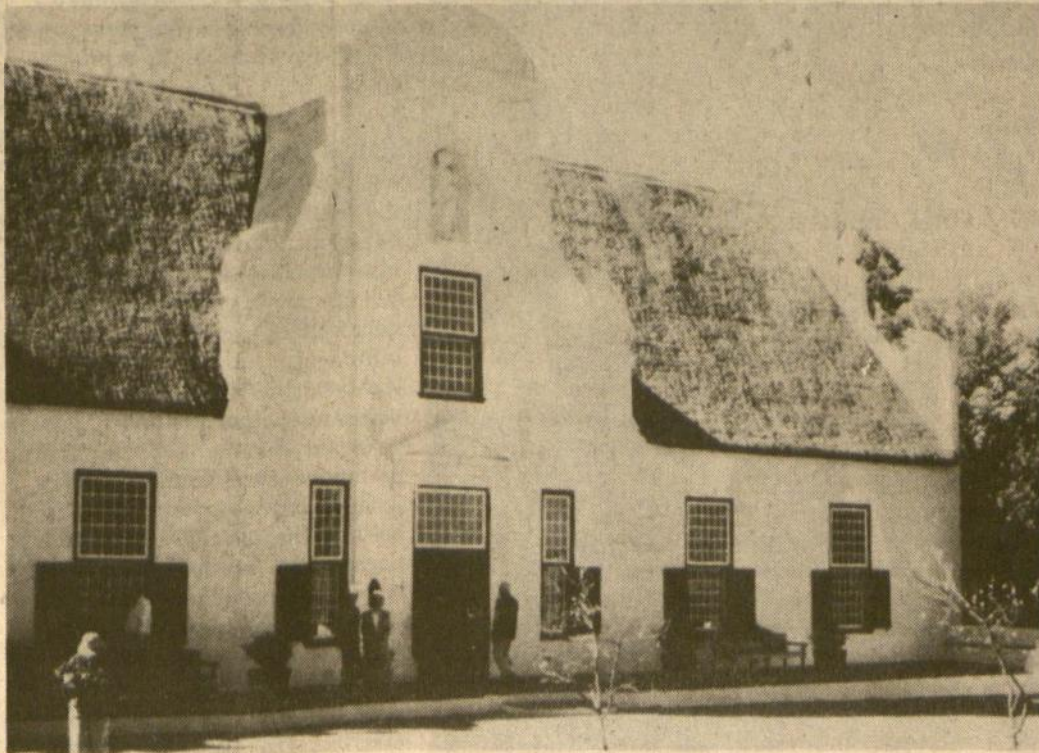
Statybos pobūdis: bendras miestų vaizdas

Turbūt labiausiai esminis skirtumas yra tas, kad Pietų Afrikoj amerikoniška statyba „iš šipuliuku“ (mediniai griaučiai, apmušti lentomis arba vienos plytos storio danga) yra visai nepraktikuojama. Čia visi baltųjų žmonių namai yra mūriniai — storos, pilnavidurio mūro sienos, tinkuotos iš vidaus ir dažnai iš lauko — tik mažuma namų turi netinkuotų plytų išorę. Net ir vidujinės sienos yra mūrinės, o ne iš medžio pliauskų ir gipso plokščių, kaip pas mus. Lubos visur aukštesnės, 10-12 pėdų. Rūšių beveik niekas nestato — žemė čia dar pigi, tad yra ekonomiškai

statyti vienaaukščius priemiestinius namus; dviaukščiai čia daug rečiau aptinkami, negu JAV-ėse. Durų ir langų metalinės dalys (kengės, rankenos, užraktai) ir sanitarinė įranga (vonios, klozetai, praustuvės) yra europietiškos gamybos arba vietinės gamybos pagal europietiškus modelius.

Stogai visų naujesnės statybos namų yra dengti keraminėmis stiegėmis (čerpėmis), ir kiek rečiau — šiaudais, taip, kaip seniau Lietuvos kaime. Senesnės statybos namai dažnai dengti cinkuotos skardos stogais, kokių daug galima aptikti Prancūzijoje.

Pietų Afrikos namai turi dar vieną įdomų bruožą, man lig šiol nematytą — „air bricks“, ventiliacijos plytas. Tai plytos su daugybe horizontalių skylučių, kurių tikslas yra

Groote Constansia — Kapštato dvarponio olandų stiliaus rūmai (dabar muziejus).

Nuotrauka Ramojaus Vaitio

praleisti orą. Paprastai po vieną tokią plytą galima rasti sienoje virš kiekvieno lango ir dažnai po langų. Tos plytos įgalina skersvėsius namo viduje net ir prie uždarų langų, tokiu būdu vasaros metu palaikant viduje žemesnę temperatūrą, negu kad būtų įmanoma atkainai uždarytame name.

Kitas bruožas — tai grotos ant tų lango dalių, kurios atsiveria. Pastaruoju metu, padažnėjus vagystėms ir įsilaužimams, pradėdama grotomis „apsarvuoti“ ir neatveriamas lango dalis bei visas išorines duris. O aukštos tvoros ir užrakinti geležiniai vartai jau nuo seno buvo baltųjų gyvenamųjų rajonų būdingi elementai. Tos tvoros — tai ne juokais tvirtos mūrinės sienos, žmogaus aukščio, ir jų keteromis neretai driekiasi smailių virbalų virtinės. Priemiestiuose gana retai teuztiksi vienos šeimos namą, kurio visas kiemas nebūtų apsuptas tokios tvoros. Ar uždari kiemai daromi saugumo, ar estetiniais sumetimais, ar dėl noro turėti daugiau privatumo — to nežinau, bet visi mano užklausti žmonės sakė, kad, taip, tvoros ir grotos jiems suteikia tam tikrą saugumo jausmą. O reikia pažymėti, kad dauguma baltųjų civilių nėra ginkluoti šaunamais ginklais — šautuvo arba pistoleto įsigijimas yra nelengvas projektas, pareikalaujantis iš individo daug pastangų, įrodant ginklo turėjimo reikalingumą. Juodieji, spalvotieji ir indai išvis negali gauti leidimo šaunamą ginklą laikyti, nebent jie priklauso policijos arba kariuomenės pajėgoms.

Dar viena įdomybė, randama visuose priemiestiniuose, vienos šeimos namuose — tai atskiras namukas tarnaitėi, įrengtas kartais užpakaliniame kieme, kartais priešakiniame (pastaruoju atveju tarnaitės patalpos būna drauge su garažu po vienu stogu). Tarnaitės namukas paprastai susideda tik iš vieno kambarėlio ir išvietės su dušu. Visi man matyti namai tą turėjo, ir visi mūsų aplankyti žmonės laikė nuolatinę tarnaitę. Tarnaitės visad būna juodosios, dažnai turi ir šeimą, bet jų šeimos prie darbdavio negyvena — vaikai kur

Pokaris, senatvė, meilė ir pasmerktieji

Temos Eugenijaus Ignatavičiaus „Chrizantemų autobuse“

PETRAS MELNIKAS

Beveik visi Eugenijaus Ignatavičiaus apsakymai rinkinyje *Chrizantemų autobusas* (1988) kažkuo patrauklūs. Ar tai atverta skaudžia tiesa, žmonių gerumu (ar blogumu), ar kitų visai normaliu elgesiu, kuris, literatūriškai įformintas, atrodo, kaip gerumas. Simboliai ir idėjos pas jį ateina iš netikėčiausios medžiagos. Dauguma apsakymų pamokantys, su moralu: daryk gera, tau bus atlyginta. Nors ir ne visada. Laikykis dešimties Dievo įsakymų ir blogais pokario laikais. Vyrauja ir fatalizmas, kurio žmogus negali išvengti.

Titulinis apsakymas „Chrizantemų autobusas“ yra lyg įvadas į knygą. Jame pagarsėjęs žmogus važiuoja autobusu savo tėviškėn sakyti prakalbos mokykloje. Ar jam ten sakyti, kaip jam sekėsi, kaip jis iškilo ir kodėl buvo pakviestas? Bet ko vaikus pamokyti? Juk buvo ir vargo (kuris aprašytas kituose knygos apsakymuose). Jis išlipa, pamato, kokie gražūs laukai, kaip žydi chrizantemos, ir nutaria vaikams šnekėti apie jas.

O vargai pokario laikais ir Sibire aprašyti penkiuose knygos apsakymuose, lyg suaugusiems – persitvarkymo ir atvirumo laiko dvasia. „Upėje į šiaurę“ rusų kareiviai atvažiuoja girininko šeimą vežti į Sibirą. Šie klausia išsiganę apylinkės sekretorių: „Už ką?“ Atsakymas: kitos pabėgusios šeimos vietoje. Kelionėje girininko žmona sužino, kad jos vyras iš susijaudinimo klūpone pasikoręs. Prie Uralų traukinyje miršta vienas jos vaikų, o kitus du vėliau, susitarusi su garlaivio kapitonu, išsiunčia kažkur į laisvę, paslėptus silkų statinėse. Po to ji yra policijos tardoma, įtariama vaikus nužudžiusi, bet ji neišsiduoda... Tai gana originalus apsakymas.

Kitame apsakyme, „Ten, kur tamsėja žolė“, darbus, turtingas ūkininkas, buvęs išvežtas į Sibirą, sugrįžta į tėviškę, bet bijo net dirstelėti į savo apgriuvusius

Rašytojas Eugenijus Ignatavičius etnografinėje vakaronėje Vilniaus universiteto aktų salėje. Nuotrauka Algimanto Kunčiaus

namus... Apsakymą tęsia pasakotojas, kuris įeina į namus ir stebisi, kodėl jį juos negrįžta gyvenanti? Senutė jam pasakoja, kad ūkininkui neleido į sodybą sugrįžti ir joje apsigyventi. Jis buvo tik įėjęs, pradėjo haliucinuoti, kad jis nekaltas, jį įskundęs kolchozo pirmininkas. Šio sūnus tada įeina, šaukia, kad anas kaltesnis už jo tėvą, šauda ir lubas ir gsdina: „jei nesurasi mano tėvo kopo, paguldysiu tave. Dink!“ Tokia paslaptis ir įdomia forma parašytas šis apsakymas.

„Žvirblių giesmėje“, važiuodamas traukiniu per kalnus, kažkoks keleivis prisimena savo draugą, kurio tėva, o po to ir motiną ir dar vėliau jį patį išvežė į Sibirą. Senutė jam buvo parodžiusi vieno tremtinio laišką iš Sibiro, kuriame aprašytos ten vykusios žiaurybės, tam draugui netyčia pervaziavus čečeniuką su degalų cisternomis. Teismas jį išteisino, bet po to draugas daug gėrė, pavogė sunkvežimį ir, sakoma, išvažiavo pas tėvą. Taip ir negrįžo įsiai, prapuolęs Sibire.

Keleivis turbūt jo ten ieškos?

Apsakyme „Trys vyrai per lauką“ ūkyje atsilanko trys keisčiai vyrai, prašydami 1,000 rublių, kad galėtų išpirkti tų ūkininkų sūnų, prasiolusį ir jį sulaikytą vagišių, grįžtantį namo, paleistą iš lagerių amnestijos dėka. Motina nori sūnų išpirkti, sumokėdama, bet tėvas spiriasi: mes jį per daug išlepinom, gelbėjom jo garbę. Neturiu sūnaus, galvoja jis, nė kapeikos jam niekada... Ir neišperka sūnaus palaidūno.

Partizanų kovų laikais „Kirsti obelį“ apsakyme ūkininkas, pavėžėjęs rusų kareivius, grįžta su išvargusiais arkliais poilsui. Bet netrukus ateina partizanai ir liepia vežti juos kažkur pas merginas. Ūkininkas spiriasi, bet apdriktas: „Ruselius tai vežei, o mūsų negali?“ – vėl kinko arkliais ir veža, tik kitą rytą sugrįždamas sveikas, žmonai visą naktį krintusis. O kai išeina talkon kirsti obelį malkoms, mirtinai sužeidžiamas. Čia moralas: lauki vis kažko baisaus tais laikais, bet gali mirti fatališkai ir paprastą

darbą atlikdamas.

Senatvės temą liečia keturi apsakymai. „Paskutiniame Bakučio prašyme“ senis stalius Bakutis sumano grįžti į savo sodžią, iš kurio buvo išsikėlęs su sūnumi, šiam gavus geresnį darbą ir vėliau nuskendusiam melioratorių iškastoj duobėj. Bet sodžiaus pirmininkas nenori 73 metų senio, nes „numirti – koks skirtumas kur?“ Ir nėra įstatymo, kad jį privalėtų priimti atgal. Ne vis tiek, kur žmogui numirti, galvoja garbės pažymėjimu apdovanojamas stalius, šime sodžiuje lipęs ant stogo. Jei visas kopėčias, kuriomis jis korespondavo, kartu sudėtų, Bakutis būtų galėjęs pasiekti dangaus lubas, ironiškai baigiamas pasakojimas.

„Ledinėje bobutėje“ yra kitaip. Žiemą giminių išvaryta senutė Aneliukė priglaudžiama svetimu, kažkada išsitarusių, kad ją priimtų. Ji jiems tai primena ir prašosi pas juos numirti, maldaudama, kad ir jie jos neišvartytų. Jie laikosi savo pažado. Tuo tarpu (Nukelta į 4 psl.)

Kazys Bradūnas

VILKAVIŠKIO ELEGIJOS

ŠVENTASIS SKVERAS

Čia buvo katedra,
Vyskupo sostas,
Dievo namai.
Dabar tik medžiai.
Žalias baldakimas dengia
Kančios ir vargo sakramentą,
Užkastą po žeme.

Klausyk –
Akmuo altoriaus atsidūsta
Visai kaip žmogus.

KAPINIŲ FLEITA

O senos Vilkaviškio žydų kapinės,
Ant irstančio upelio kranto –
Tenai šešėlyje prieš vandenį
(Tartum žmogus prieš laiką)
Judėjo vinguriuodama žuvis.
Už upės,
Prieglaudos sode,
Kas vakarą nematomas
Imdavo pūsti fleitą,
Ir gimnazistų kambarėly keturi
Nutildavom
Prieš liūdną Jeremijo raudą.

O senos Vilkaviškio žydų kapinės,
Net nežinau,
Kodėl čia jus prisiminiau,
Atėjęs į Čikagos Kazimierinės,
Kur kapinės
Dar išieginiais aprengtos
Ir dar vainikai nenuvytė...

O ten toli,
Už upės,
Fleita nutilo
Ir nuplaukė pavandeniui
Žuvis.

SEMINARIJA

Tarp Vilkaujos ir Šeimenos –
Seminarija.
Be vyskupo Reinio,
Be klierikų,
Be brevijoriaus maldų.
Tiktai vaikystės draugas Bronius

Vilkaviškio katedra Nepriklausomybės laikais. Karo metais ji 1944 metais buvo visai sunaikinta. (Nuotrauka iš Broniaus Kvickio archyvo)

Karpo ir siuva, karpo ir siuva*)
Kariškas uniformas,
Ir žirkles blizga,
Lyg būtų durtuvos,
Ir siūlas
Ligi pat Sibiro.

O man už laiko uždangos
Jaunas siuvėjas
Matuoja ir matuoja
Linksmam bendraklasiui
Sutaną.

*) Pokario metais Seminarijos rūmuose įkurta didžiulė siuvykla.

nors pas senelius, juoduojų rajonuose, o vyrai dar kur nors kitur įsidarbina. Kaip dažnai jos savo vaikus pamato – tai pareina nuo jų pono malonės: vienos – savaitgaliais, kitos – tik sykį į mėnesį ar net dar rečiau. Pasak mano pašnekovų, beveik visi baltieji įstengia išlaikyti bent po vieną tarnaitę, o turtin-gesnieji – net po kelias. Niekas iš baltųjų savo kiemo vėjos nepjauna – jiems tai atlieka juodas daržininkas, kas savaitę ateinąs padirbėti dieną ar dvi.

Koks bendras šio krašto miestų vaizdas? Ogi toks, kad didmiesčių centrai atrodo kaip ir visų išsivysčiusių kraštų – daug modernios architektūros, krautuvės pilnos prabangių prekių, kurių asortimentas atrodo tokios pat plačios apimties, kaip ir JAV-ėse. Tik dangoraižiai ne tokie aukšti – pats aukščiausias turi tik 50 aukštų; tas pastatas yra aukščiausias ne tik Pietų Afrikoje, bet ir visos Afrikoje. O baltųjų gyvenamieji rajonai susideda daugiausia iš vienaaukščių, vienašeimių namų (but-namuose bei kondominiumuose gyvenančių yra palyginti nedaug), ir tokie rajonai sudaro aplamą „kalifornišką“ įspūdį – tinkuotai, šviesiomis spalvomis dažyti namai su daugiausia raudonais stogais, plačios gatvės, gausybė subtropinės bei tropinės augmenijos ir kiemuose, ir išilgai gatvių. Mačiau tuos pačius medžius ir krūmus bei gėles, kurie aptinkami ir Floridoje, ir Kalifornijoje.

Apskritai paėmus, visur jaučiamą didelę švarą ir miestų gatvėse, ir išilgai kelių tarp miestų – nematyti nei butelių, nei skardinių, nei popiergalių. Antra, krenta į akį ypatingas kelių lygumas – tokio lygaus kelio grindinio JAV-ėse retai kur teuztiksi, todėl ir yra didelė pagunda greitai važinėti. Greitkeliuose greičio riba yra 120 km/valandą, bet dauguma vairuo-tųjų mauna 140 km/val. ir greičiau, ir dėl kelio lygumo toks didelis greitis kažkaip neįmanomas.

Taip pat negalima nepastebėti to kruopštaus, aukštos kokybės darbo visokeriojoje statyboje – pastatų, prievazų prie garažų,

atraminių sienų palei kelius, praveistus kalnų pašlaitėmis. Paimkim kad ir prievazas – JAV-ėse jos paprastai būna lietos iš betono (tai pigus gamybos būdas), o Pietų Afrikoje jos dažniausiai yra grįstos įvairiaformėmis plytomis arba tašytomis akmenimis. Atrodo, kad tai yra įmanoma dėl pigios darbo jėgos, nes, kiek mačiau, prie kelių tiesimo ir mūriniųkystės dirba vien tik juodieji.

Žmonės

Krašte yra apie 27 milijonai gyventojų, iš kurių tik 15% yra baltieji, o likusieji pasiskirsto šitaip: 3% yra indai, 7% yra spalvotieji (taip čia vadinami visokie tarprasiniai mišrūnai), ir 75% sudaro juodieji čiabuviai, kalbą įvairiomis kalbomis, iš kurių svarbiausios yra zulu, sutu, swana, chosa ir ndebele. 60% baltųjų vartoja afrikaans kalbą, kilusią iš olandų: sakoma, kad olandas iš Olandijos šiaip taip susikalba su afrikaans kalbančiuoju. Likę 40% baltųjų vartoja anglų kalbą, kaip pirminę susižinojimo kalbą, nors ne visi yra anglų kilmės – po Antrojo pasaulinio karo yra privažiavusių nemažai imigrantų iš Europos. Tai daugiausia vokiečiai, portugalai ir italai. Abi tos kalbos – anglų ir afrikaans – yra laikomos valstybinėmis, todėl jos lygiagrečiai figūruoja visose viešose vietose: visi vieši užrašymai yra abiem kalbom, visose įstaigose tarnautojai privalo mokėti abi kalbas, o taip pat ir radijo bei televizijos laidos yra perduodamos abiem kalbom šiuo būdu: žinios vieną valandą transliuojamos viena kalba, kitą valandą – kita kalba, ir taip eina pakaitomis per visą dieną. Vienas televizijos kanalas visuose pagrindiniuose miestuose yra skirtas juodiesiems, ir jų pranešėjai praveda laidas įvairiomis juodųjų kalbomis (tai pastarųjų trejų metų naujovė).

Idomiai yra sutvarkyta mokyklų sistema, susidedanti iš anglišku ir afrikaansišku mokyklų (čia kalbama apie pradžines ir vidurines mokyklas). Angliškose mokyklose visų dalykų dėstomoji kalba yra anglų, o

afrikaans yra dėstoma tik kaip vienas iš mokomųjų dalykų. Afrikaansiškos mokyklose – viskas atvirkščiai. Šitokia sistema buvo įvesta po 1948 metų, po to, kai Pietų Afrika išstojo iš Britų imperijos ir tapo nepriklausoma valstybe.

Kelios pagrindinės juodųjų kalbos būna dėstomos ir baltųjų mokyklose, jeigu atsiranda užtenkamai interesantų – o tokių jaunuolių yra labai nedaug, mažiau negu 1% visų baltųjų gimnazistų. Tuo tarpu juodųjų mokyklose yra tokia padėtis, kad jiems dėstoma kuria nors jų vietine kalba, bet jie privalo pramokti abi vyraujančias baltųjų kalbas.

Juodieji čia kitaip atrodo, negu JAV-ėse –

Vitražai a.a. Kuisio, Lietuvos milijonieriaus, namuose, Pretorijoje.

Nuotrauka Ramojaus Vaičio

mačiau, jų visų plaukai smulkiai garbanoti ir labai trumpi, vos kelių centimetrų. Iš mano užklaustųjų baltųjų pašnekovų, visi jie tvirtino, kad grynakraujams juodiesiems plaukai sustoja augę, kai jie pasiekia kokių trijų centimetrų ilgį. Tuo tarpu spalvotųjų plaukai jau auga be sustojimo, taip kaip ir visų kitų rasių žmonių. Vyresnio amžiaus moterys dangsto galvas visokiomis megztomis kepurėmis, ir vyrų be skrybėlių nedaug tematyti.

Kitas idomus dalykas – tai našų nešiojimo būdas. Juodieji mėgsta sunkius daiktus nešioti ant galvos užsidėję – ypač tokios formos daiktus, kurie nepatogūs rankomis nešti, kaip, pvz., kartoninės dėžės. Ir tas naštas jie labai mitriai balansuoja ant galvos, eina labai tiesia nugarą, ir nešamo daikto rankomis nepilna. Mažus vaikus moterys nešioja ant nugaros, įsuptus į didelę skarą.

Tradiciškai apsirengusių juodųjų niekur neteko matyti – nūdien jie dėvi baltos žmogaus aprangą, kuri skiriasi tik tuomi, kad juodieji mėgsta margus drabužius ir ryškių spalvų derinius.

Baltųjų žmonių aprangoj krinta į akį faktas, kad čia švariai ir formaliau rengiamasi, negu JAV-ėse. Gatvėje man neteko matyti jokio suaugusio vyro su mėlynaisiais „džinsais“ bei apatiniais marškiniais, net ir paprasti darbininkai kažkaip švariai ir tvarkingai apsirengę atrodo (jaunuoliai ir čia, žinoma, rengiasi pagal naujausią JAV jaunimo madą). Moterų su ilgomis kelnėmis labai nedaug, o su trumpomis kelnaitėmis išvis neteko matyti – gatvėje beveik visos moterys sijonuotos ir sukneliuotos, ir formaliai apsivusios (kažkaip nematyti tų JAV-ėse į madą atėjusių teniso arba bėgimo batų). O visi darbininkai, dirbą prie viešų darbų, yra uniformuoti – dėvi pagal amatą įvairiaspalvius kombizonus – oranžinius, geltonus, mėlynus, žalius... Taip rėdosi kelių taisymo darbininkai, statybininkai, gatvių šlavininkai, lėktuvų pakrovėjai.

(Bus daugiau)

Apolonijos ir Petro Steponavičių rečitalis Chicagoje

NIJOLĖ MARTINAITYTĖ

Vilniaus Jaunimo teatro aktorė Apolonija Matkevičiūtė ir Petro Steponavičiaus rečitalis įvyko sekmadienį, balandžio 2 dieną, 3 v. p.p. Jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicagoje.

Su Petru Steponavičium susipažinau sausio mėnesį per vieną kultūrinę popietę, dar prieš jų koncertą. Išsikalbėjus sužinojau, kad atvažiuos čia su žmona, aktorė Apolonija Matkevičiūtė (kuri taip pat dainuoja ir liaudies dainas), medicininės pagalbos ieškoti ir kad abu ruošiasi pasirodyti Chicago scenoje. Tad šio koncerto nekantriai laukiau. Tik du aktorai be jokios teatrinės „apdangos“ interpretuos, vaidins, dainuos ir gal mums atskleis tai, ko mes tekstuose, ypač poezijoje, dar nepastebėjome.

Salė buvo beveik pilna žiūrovų. Pasigedau programos lakšto. Galvodama, kad per apsirikimą prie durų nepaėmiau, nuėjau pas rengėjas paprašyti. Sužinojau, kad programos nėra. Keista, pagalvojau. Ypač kad šiais mėsinišiais laikais lengvai įmanoma padaryti kopijas. Net nepagalvojau, kad gali būti kita, ne spaustuvės priežastis.

Scenai atsidarius, su mikrofonais rankose išėjo aktorai ir padainavę džiūkišką dainelę pradėjo programą. Petras Steponavičius perėmė mikrofoną. Iš jo sužino-

Apolonija Matkevičiūtė ir Petras Steponavičius — momentas iš jų pasirodymo rečitaliu, kurį atliko šių metų balandžio 2 dieną Jaunimo centre, Chicagoje.

jom, kad spausdintų programų nėra, nes tik prieš tris valandas nutarę programos eigą. Aktorius tęsė toliau, prisipažindamas, kad abu labai jaudinasi, atsiprašinėjo už bet kokias klaidas, kalbėjo apie savo studentiškas dienas, pasakojo apie vaidybos meną, duodamas pavyzdžius, kas sudaro gerus aktorius, nesutiko su vieno iš Lietuvos intelektualo komentaru, kad Lietuvos teatras su išimtimis gan silpnas, apgailestavo, kad mes, čikagiečiai, neturim sa-

vo lietuviško teatro, išvardijo savo paties vaidintas roles teatre, kine ir televizijoje ir t.t. Ši rečitalio dalis tęsėsi 45 minutes. Norėjosi, kad aktorius būtų rodes savo meną, užuot kalbėjęs apie daugelį temų.

Likusias pirmosios ir antrosios dalies programą susidėjo iš liaudies dainų, poezijos, pantomimo, dramatinės ištraukos ir humoristinio šikio. Liaudies dainos, daugiausia džiūkiškos ir aukštaitiškos, man atrodė, buvo atliktos be

priešaišto. Matkevičiūtės balsas, truputį aplavintas, skambėjo nei etnografiškai, nei klasiškai.

Matkevičiūtė deklamavo Maiironio, Miškinio, Brazdžionio ir kai kurių kitų poetų eilėraščius. Visi jie skambėjo taip pat — deklamuojami su patosu. Tik Steponavičiaus rašyti eilėraščiai, skirti savo žmonai Apolonijai, skambėjo paprastai, nuoširdžiai ir nesentimentaliai. O po to išgirdome abu aktorius dainuojant nuotaikingą džiūkišką dainą „Pe-

lėda“. Steponavičiaus eilėraščiai ir „Pelėda“ gal ir buvo geriausiai pasisekusi programos dalelė.

Pantomime matėme moterį ir vyrą. Jie studentų užkandinę rinkosi nuo bufeto patiekalus, dėjosi ant padėklo ir nuėję prie stalo valgė. Abiejų pantomiminė technika gera. Šikcas įtikinantis, pabaigoje virtęs farsu.

Matkevičiūtė vaidino ištrauką iš Fugardo pjesės „Čia gyvena žmonės“. Tai dramatinis monologas, turintis daugelį įvairių spalvų ir tuo aktolei dėkingas. Savo vaidmenį aktorė atliko gerai. Gal tik pačiose dramatiškiausiose vietose, kurių buvo apstu, subtilusis jų interpretavimas būtų davęs dar gilesnės psichologinės reikšmės.

Aktoriai programą užbaigė su humoristiniu šikiu „Senmergystė ir senbernyštė“. Nors šis buvo vaidintas ir praėjusiais metais iš Lietuvos besilankančių aktorių, ji buvo įdomu stebėti. Abu aktoriai savo humoru ji dar papildė.

Aplamai kalbant, rečitalis nepaliko didelio įspūdžio. Buvo matyti, kad Matkevičiūtė ir Steponavičius yra aktorai, kuriems režisierius būtinai. Be jo jie jaučiasi pasimete, ir tai atsispindėjo rečitalyje.

Šio koncerto rengėjos, Chicago Aušros Vartų tunto Kunigaikštienės Gražinos būrelio vyresniosios skautės, pasigėrėtinai išreklamavo koncertą. O renginio pelnas buvo skiriamas aktoriams ir nesentimentaliai. O po to išgirdome abu aktorius dainuojant nuotaikingą džiūkišką dainą „Pe-

Pokaris, senatvė, meilė ir pasmerktieji

(Atkelta iš 3 psl.)

lauke vaikų iš sniego nulipdyta „bobutė“ laikosi visa žiema, kol pavasarį, jai sutirpus, miršta ir Aneliukė, mylima ir vaikų, ir šeiminių. Atėję jos giminės, sąžinės graužiami, nori „atsirokuoti“ bent už laidotuves, bet jos buvo globėjai pinigų nepriima.

Diptike „Kišeninis laikrodinis“ tvarkingas, bet gobšus ūkininkas serga džiūva. Atvažiuoja jo studentas sūnus Regimantas ir nori atsiimti pirmosios tėvo žmonos turtą, bet net laikrodėlio negauna, ir piktas išvažiuoja. Seniui mirus, sūnui net nepranešama. Kai jis vėl atvažiuoja, jam išvykstant vaikas Augustėlis jam įduoda laikrodėlį, bet mirusio tėvo tyčiomis sugadintą, prikalintą vinį. Sūpykės Regis nusiviedžia laikrodėlį į laukus, o Augustėlis bergždžiai jo sau ieško. Autorius čia pabrėžia senio gobšumą.

„Namai prie upės“ apsakyme jaučiama kafiška atmosfera. Labai senas buvęs mokytojas iš didelio miesto (Vilniaus?) sugalvoja pėsčias pasiekti savo tolimus namus. Klaidžioja kliededamas dešimtį dienų, nepajėgdamas išieiti iš miesto labirinto, nakvoja parke, maitinasi daržovėmis užmiešio daržuose, kol iš tunelio išlindęs traukinys staiga jį užmuša. Senatvės tema išsamiai išstudijuota; autoriui rūpi senų žmonių vargai.

Meilės temai skiriami tik du apsakymai; galbūt galėjo būti jų ir daugiau. „Prieliupoje“ šaunus Antanas, kurį mylėjo visos merginos, pasigėręs kartą šokdina paprastą tylenę mergaitę, ją palydi į miestelį, pernakvoja jos kambaryje, ir už kelių mėnesių šioji ateina pas jį, pranešdama, kad ji nėščia. Jis ją pavaro šalin. Norėdamas jos atsikratyti, palydi namo mišku, per aplūžusį tiltelį, kur sraunau upelio srovė ją nusineša į pražūtį... Morala čia būtų: merginos teneatsiduoda nemylinčiam.

Priešingai atsitinka apsakyme „Akimirka, įšalusi rūke“. Prisimenama kelerius metus trukusi meilė, iki mergina pasako, kad išteka už kito! Atmesto jaunuoio jausmai svyruoja nuo dusinančio įsiūčio iki minčių, kad juo žaidė, eksperimentavo, kaip daktarai apkrestu triušiu. Jis išsižadėjo jo, kaip kalbos, kaip tėvynės. Jis jaučiasi lyg vaikas, pabūjęs ir nerandantis mamos. Ji išdavė jį ir jis pradeda jos net nemylėti.

Gailėstis pasmerktųjų yra kelių apsakymų tema. „Rudens šešėlyje“ iš ūkio vėžiū išvežamas ligoninėn vėžiū sergantis Petriukas, greičiausiai ten numirti. Jis prašosi būti nunešamas į tvartą paskutinį kartą, kad galėtų atsiveikinti su gyvuliais. Kelionėje jis prisimena, kaip dabar kartu važiuojančią Teresę jis dviračiu vežiojo į gegužines, kai buvo sveikas. O dabar Bronius ją apkabinęs per juosmenį. Viskas pakeičė, net ir mokykla Petriukui primena geras dienas.

Ir sugalvok tu man dar tokią temą: „Napoleono pušį“ ūkininkas žada papjauti mėsa savo augintą veršį. Seniui tai atlikti turi padėti vaikas, kuriam gaila veršio. Bet suaugusieji jį moko kaip „tapti vyru“. Naktį sapne vaikas veršiui sako bėgti, tačiau kitą rytą jis seniui padeda veršį papjauti, nors ir labai tai pergyvena. Veršį jis sapnuoja ir kitą naktį... Taip jam jo gaila.

Rinkinyje yra ir komiškas apsakymas „Gėlės“ ir improvizacija istorine tema „Kerpių duona“. „Gėlės“ — trumpa apybraiža apie gėlių augintojus, gėlių brangumą Lietuvoje ir keistą faktą, kad gėlės dovanojamos net daktarams po pasisekusios operacijos. Autobus kelių gėlių iš puokštės įteikimas susidomėjusiam nepažįstamajam nepriimamas kaip dovana, ir kyla nesusipratimas, kai jis būtinai nori po rublį ar

A.†A.
VIOLETA KAROSAITĖ

A. a. balerina ir choreografe Violeta Karosaitė po ilgos ir sunkios ligos mirė praėjusį pirmadienį, balandžio 24 dieną, Lemonte. Baletu studijas Violeta Karosaitė pradėjo Chicagoje pas Lietuvos baletu šokėją Simą Velbasį, o vėliau tęsė pas Bernice Holmes. Po vienu gastroliu Los Angeles pasiliko ten gilintis baletu mene pas Leon Varkas ir Mm. Nijinska. Šoko daugelio JAV ir Kanados miestų baletu scenose. 1964 metais ji buvo priimta į Chicago Lyric Opera baletu ansamblį, taip pat daugelį metų gastroliavo su Ruth Page International Ballet Co. Chicagoje kiekvienais metais Violeta Karosaitė pasirodydavo tradiciniame Kalėdų sezono „Spragutuko“ baletu pastatyme Arie Crown teatre, McCormick Place. Buvo The International Dancers ir Richard Arve Trio narė ir viena iš vedėjų Crestwood Studio of Dance. Daugelį metų ji buvo Lietuvos Operos Chicagoje primabalerina ir operos spektaklių choreografe. Su a.a. Violetos Karosaitės mirtimi jos draugai, bendradarbiai, o ir visa išeivija neteko iškiliios baletu šokėjos, talentingos choreografs ir rašikios, nepakeičiamos asmenybės.

daugiau už žiedą užmokėti. „Kerpių duonoje“ bibliotekos adjunktas gauna kortelę — kvietimą pas carinės valdžios tardytoją, nes įtariamas draugavęs su nusistatčiusiais prieš valdžią. Samonės srautu parodomas jo nervingumas ir susirūpinimas.

Aplamai, čia trumpai aptarti apsakymai sugrupuoti pagal temą, bet knygoje jie sudėti kitaip, pagal autorius išmone. Ignatavičiaus apsakymai yra gan meistriškai sukomponuoti. Atrodo, kad pirma jis sukuria atmosferą, vėliau samonės srautu pristato veikėją ir jo problemą. Problema išriša prieš pat galą, arba ją kaip nors išsprendžia likimas ar fatalizmas, daugiausia veikėjo nenaudai. Dramatiškiausi apsakymai būtų: „Upė ir šiaurė“, „Namai prie upės“, „Prieliupoje“ ir „Akimirka, įšalusi rūke“. Meniškausias — „Ten, kur tamsėja žolė“.

Eugenijus Ignatavičius gimė 1935 metais Užraguvuose (Raseinių apskrityje). Baigė Konservatorijos teatrinę fakultetą, dirbo televizijoje, radijuje, *Literatūros ir meno* redakcijoje, Kauno dramos teatre. Išleido apsakymų rinkinius: *Sekmadienio pieva* (1966), *Pradalgii tylo* (1971), *Sidabrinės skrybys* (1976), *Ir namų amžinoji šviesa* (1983) bei šiuo naujaisiu — *Chrizantemų autobusas* (1988). Yra parašęs pjesių, inscenizacijų, kino ir televizijos scenarijų. Gal parašys kada nors ir romaną, kas būtų laukinta.

ATTITASYMAS

Vytauto Skuodžio straipsnyje „Lietuva kelyje į laisvę“ (*Draugas* Nr. 69(14), 1988 m. balandžio mėn. 8 d.) 3-ame puslapyje, 3-os skilties 1-oje pastraipoje buvo parašyta: „Sąjūdis Lygą energingai gynė rugpjūčio 28 dieną“. Turėjo būti: „... rugsėjo 28 dieną“.

Kokios galimybės Lietuvos ekonomijai?

(Atkelta iš 2 psl.)

oro liniją pasaujyje, kuri savo patarnavimu viršija Lufthansa, Air France, United ir aiše kitų.

Turiu dar geresnį pavyzdį efektyvaus vykdymo. Tai Ethiopian Airlines — krašte, kuris yra kolektyvistinis bei stalinistinis. Krašte, kuris yra bankrutavęs ir bado nuterietas, neturi vidurinės klasės, yra valdomas mažos kariuomenės ir marksistų nomenklaturas, Ethiopian Airlines turi reputaciją oro linijos, kuri yra gerai organizuota ir teikia gerą patarnavimą tarptautiniame susisiekiame. Tai yra todėl, kad vietinė valdžia ir ekonomistai planuotojai, viską nacionalizavę, paliko oro linijos vadovybei laisvę toliau tvarkyti savo nuožūra ir taip leido išlaikyti aukštą veiklos vykdymo kokybę. Žinoma, valdžia pasinaudoja tos oro linijos pelnu.

Tai puikūs pavyzdžiai, ką galėtų padaryti lietuviai, nežiūrint didelių sunkumų, jei būtų Maskvos biurokratų jiems duodamos, kad ir nedidelės apsisprendimo galimybės. Tačiau turiu ir vėl pakartoti: mano nuomone, nebus vilties tikrai ekonominei pažangai arba gerai ūkiskaitai, jei lietuviai seks kolektyvistų idėjomis ir nesudarys sąlygų, kad versluose ir pramonėje būtų siekiama gero ir tikrai našaus vykdymo. Kitaip sakant, ko reikia, tai ne tik atsi-kratyti stalinistinių biurokratų tamprios kontrolės, bet taip pat reikia, kad mūsų geranoriai, tik gal kai kur lėkoti tautiečiai pasipurtytų ir imtųsi efektyvaus ekonominio vykdymo.

Ekonominuose reikaluose mūsų santykis su tautiečiais tėvynėje turėtų būti pagrįstas supratimu, kad labai mažai turime išeivių, kurie domėsis ta sritimi, palyginus su didžiuliais tautos reikalavimais. Ir taip pat reikia turėti omenyje, kad mūsų pačių finansiniai ištekliai yra mažytiniai, palyginus su paklausa investavimams tiek dabar, tiek netolimoje ateityje. Tokiose situacijoje gal reikėtų prisiminti kažkieno pasakymą: „Gražu pagelbėti kaimynui nelaimėje, jam duodant 100 dolerių, bet yra

dar geriau pasistengti jam padaryti, kaip jis pats galėtų užsidirbti 1,000 dolerių“.

Yra mūsų žmonių, kurie seka, ką daro ir darys Washingtonas ir didžiosios Amerikos firmos dėl biznio santykių su Sovietais. Man atrodo, nei vieni, nei kiti visų pirma nesidomės mūsų tautiečių ekonomine emancipacija ar kokia jų ūkiskaita. Tarptautinės korporacijos žiūrės kaip padaryti pinigų net su Washingtono paskolų pinigais, o JAV Valstybės departamentas per daug kartų yra pagelbėję išsilaikyti kolektyvistinėms valdžioms, kurios nieko gero savo kraštuose nedarė, vien tik todėl, kad tie kraštai nepasidarytų politiškai priešingi Amerikai. Mes tik galime eiti pas savo senatorius ir mėginti atkreipti jų dėmesį, kad paskolos ir biznis su Maskvos biurokratais-stalinistais jiems tik pagelbės išsilaikyti toje jų pačių išsivirtoje surūgusioje ekonominėje košėje.

Tokiai padėčiai esant, būrelis

„Perestroika“ — ir kas iš to?

(Atkelta iš 1 psl.)

su „persitvarkymu ir atvimumu“ įvyko dalykai, kurių niekas nesitiekė, neplanavo ir nepajėgė pilnai išnaudoti. Visi tie įvykiai iššaukė paviršiu tautos samonę ir stiprų valstybingumo geismą. Ir jeigu net staiga visa, kas ten vyksta, būtų vėl aklinai užgniaužta, šis samoningumas bus stiprus bent vienoje naujoje mūsų žmonių kartoje prieš tai, negu jis vėl pradės blėsti.

Ko reikėtų siekti Lietuvoje ekonominėje srityje? Kuo daugiau įkurti mažosios pramonės, kuri liktų lietuvių nuosavybėje. Kuo daugiau šios pramonės gamybos turėtų būti iš vietinių žaliavų. Kuo daugiau šios pramonės gamybos turėtų būti skirta vietinei rinkai. Kuo daugiau šios gamybos turėtų būti išplatinta per savo prekybos tinklą. Visa tai padidintų mūsų žmonių gerovę ir ekonominę nepriklausomybę, o tuo pačiu ir politinę tautos nepriklausomybę. Atrodytų, kad tai

išeivių norime steigti ne pelno siekiančią organizaciją, pavadintą lietuvių verslų puoselėjimo draugija. Jos tikslas bus puoselėti, tarpininkauti, propaguoti, patarti, verbuoti ir padėti, siekiant pasitarnauti Lietuvos šalies ūkiui ir privatiems tautiečiams, norintiems veikti pramonėje ar prekyboje ir emancipuotis ekonominėje savo gyvenimo srityje. Tai turės būti daroma glaudžiai bendradarbiaujant tiek su Sąjūdžiu, tiek su Lietuvos Laisvės Lyga, tiek su kitais patriotais ir žmogaus teises gerbiančiais tautiečiais, neužmirštant ir atkreipiant dėmesį, kad tos draugijos veikla nepakenktų išeivijos politiniams tikslams.

Ta draugija ragintų išeivius kurti korporacijas specifiniams projektams, specifiniams verslams jau ir dėl pelno, bet tuo pačiu pagelbstint saviems tautiečiams tėvynėje.

Išeiviai šiuo verslų Lietuvoje ir tuo pačiu jos ekonominio augimo klausimais turėtų savęs paklausti to paties, ką Vytautas Skuodis siūlė visai išeivių veiklai savo tautiečių tėvynėje atžvilgiu: „Jei ne dabar — tai KADA? Jei ne mes — tai KAS?“.

Yra siekis, apie kurį gali spieštis visų pažiūrų lietuviai, gyvenantys Lietuvoje ir užsienyje.

NUORODOS

1. Peter Gumbel, „Soviets Testing Limited Private Initiative at State-Run Plants That Didn't Hack It“, *Wall Street Journal* (October 7, 1988): A8.
2. „Not So Fast, Mr. Gorbachev“, *The Economist* (July 30, 1988): 15-16.
3. „For Now, Petroleum Is the Remedy — Not Perestroika“, *Business Week* (November 29, 1988): 54.
4. „Institute Cautions Against Soviet Trade Euphoria“, *The Week in Germany* (December 2, 1988): 6.
5. Peter Gumbel, „Soviets Plan Increase in Consumer Goods, Fearing Shortages Endanger Reforms“, *Wall Street Journal* (August 22, 1988): 10.
6. „Not So Fast, Mr. Gorbachev“, 15.
7. Ten pat.
8. Gumbel, „Soviets Plan Increase“, ten pat.
9. Gumbel, „Soviets Testing Limited Private Initiative“, ten pat.
10. Thomas R. Horton, „How Soviet Yuppies Are Pushing Perestroika“, *Business Week* (December 5, 1988): 6.
11. Bill Keller, „Soviets Slap New Restrictions on Private Business Ventures“, *Chicago Tribune* (January 6, 1989): 8.

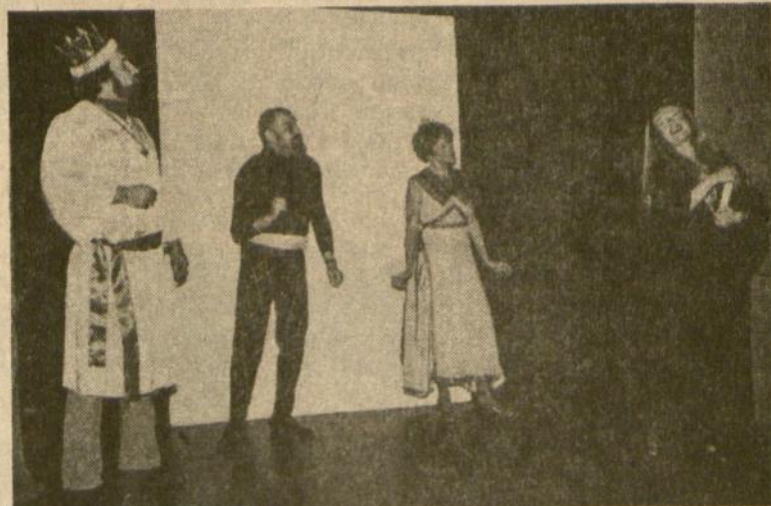
Mūsų laimės ir amžinoji laimė

(Atkelta iš 1 psl.)

žiūri kaip į grįžimą prie savo buvimo šaknų. Ir tai sudaro džiaugsmo arba laimės esmę. „Kas yra džiaugsmas? Pirminė džiaugsmo prasmė yra grįžimo namon vyksmas, būtent į šaltinį“ (*Existence and Being*, Chicago: Henry Regnery Company, 1949, p.p. 260-261). Grįžimas prie savo versmės yra grįžimas pas džiaugsmingiausią — „the most joyous“ angliškaime vertime.

Dievo, kaip džiaugsmingojo, sąvoka yra verta naujo mūsų dėmesio. Teisinga yra Dievo, kaip visatos gamintojo, sąvoka, kaip dorinės tvarkos įsakytojo sąvoka, kaip vyriausiojo teisėjo sąvoka, tačiau šalia to ir net virš to, žiūrint jo santykio su žmonija, Dievas yra didysis žmogaus pradiugintojas.

Einant Heideggerio galvosenai, būtų galima sakyti, kad Dievo paneigimas ar atsisitraukimas nuo jo, būtų tas pat, kas paneigimas

Antrakalmiečiai „šeksyrinėje“ dramoje: Eugenijus Butėnas, Romas Stakauskas, Vida Gilvydienė ir Jūratė Jakštytė-Landfeld.

„Laisvės varpo“ radijo sukaktis

„Laisvės varpo“ radijo programą Bostono apylinkių lietuviai girdi kiekvieną sekmadienį jau nuo 1954 metų kovo 7 dienos. Per tuos 35 metus, energingai vadovaujant Petriui Viščiūniui, buvo perduota daugiau negu 1,800 reguliarių lietuviškų ir 70 specialiųjų programų anglų kalba Lietuvos Nepriklausomybės šventės ir tragiškųjų birželio įvykių minėjimų progomis. Šalia savo programų „Laisvės varpas“ kasmet ruošia kultūrinius įvykius:

koncertus, rečitalius, vaidinimus, minėjimus. Savosios 35 metų sukakties paminėjimui šių metų gegužės 7 dieną, 3 val. p.p., „Laisvės varpas“ South Bostono Lietuvių piliečių salėje iš Chicago pasikvietė sceninio humoro ir satyros grupę Antrą kaimą, kuri pernai rudenį savo ruožtu atšventė 25-erių metų gyvavimo sukaktį. Ši neeilinė ir šviežia programa bus jau 60-asis „Laisvės varpo“ suruoštas kultūrinis renginys.